

Nr 38.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt.

(1:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 108 av herr *Gustaf Karlsson* m. fl. samt II: 109 av herrar *Nilsson* i Landskrona och *Larsson* i Luttra har hemställts, att 38 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt måtte erhålla följande lydelse:

»Från gåvoskatt äro, förutom i § 3 omförmälda juridiska personer, befriade:

kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;

registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning som, utan att hava till syfte att genom sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

förening eller stiftelse, som har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar.

Skattebefrielse enligt denna paragraf tillkommer endast svensk juridisk person och äger icke rum, där givaren för sin livstid eller för viss tid förbehållit sig nyttjanderätt till eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån av den bortgivna egendomen eller del därav.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 108.

Syftet med de föreliggande motionerna är, att förening eller stiftelse, som har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar, skall befrias från skyldighet att erlägga gåvoskatt. I detta sammanhang må påpekas, att i det av motionärerna framlagda författningsförslaget tredje stycket i 38 § enligt paragrafens nuvarande lydelse synes ha bortfallit.

Enligt 3 § i 1941 års förordning om arvsskatt och gåvoskatt äro från skattskyldighet enligt samma förordning befriade följande juridiska personer, nämligen staten, stiftelse eller sammanslutning med huvudsakligt

ändamål att under samverkan med militär eller annan myndighet stärka rikets försvar, stiftelse eller sammanslutning, som har till huvudsakligt ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning eller att främja vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta, dock icke där ändamålet är att sålunda tillgodose medlemmar av viss eller vissa släkter eller utom riket bosatta utlänningar, samt stiftelse eller sammanslutning, som har till huvudsakligt ändamål att främja vetenskaplig undervisning eller forskning. Sådan skattebefrielse tillkommer dock icke sammanslutning, som har till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, och ej heller utländsk stiftelse eller sammanslutning.

Ovan nämnda juridiska personer åtnjuta sålunda skattefrihet beträffande såväl arvs- som gåvoskatt. Bestämmelser om skattefrihet för gåva finnas i 38 §, enligt vilket författningsrum sådan skattefrihet åtnjutes av, förutom de i 3 § omförmälda juridiska personerna, följande juridiska personer, nämligen kyrka, landsting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap, stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål, stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv, registrerad understödsförening eller sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål. Skattebefrielse enligt 38 § tillkommer endast svensk juridisk person och äger icke rum, där givaren för sin livstid eller för viss tid förbehållit sig nyttjanderätt till eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån av den bortgivna egendomen eller del därav.

Arvs- och gåvoskattens bestämmande sker enligt 28 § med ledning av en tariff. Denna tariff innehåller fyra klasser, varav klass I, innefattande den lägsta skatteskalen, avser bl. a. efterlevande make och barn, klass II bl. a. föräldrar och syskon, klass III samtliga de i 38 § uppräknade, från gåvoskatt befriade juridiska personerna med undantag av de i 3 § omförmälda samt klass IV sådana skattskyldiga, som ej äro hänförliga under klass I, II eller III.

I 15 § 2 mom. förordningen om kvarlåtenskapsskatt stadgas bl. a. att skattskyldighet enligt nämnda förordning icke föreligger för sådan gåva till i 3 eller 38 § arvsskatteförordningen omförmäld juridisk person, för vilken befrielse från gåvoskatt åtnjutes.

I de nu förevarande *motionerna* har framhållits i huvudsak följande. Under senare år hade intresset för skapande av goda och trivsamma allmänna samlingslokaler på ett glädjande sätt ökat. Såväl kommuner som enskilda företagare hade genom anslag och gåvor velat medverka till att på respektive orter dylika samlingslokaler komme till stånd. I många fall hade emellertid vissa svårigheter följt på ett sådant högst lofvärt intresse. Som exempel härpå kunde anföras tvenne fall, där folketshusföreningar

ålagts att erlägga gåvoskatt för mottagna gåvor. I ena fallet gällde det en gåva å 100 000 kronor till Avesta nya folketshusförening för uppförande av ett nytt folkets hus. Efter anmodan av länsstyrelsen hade föreningen inbetalt 30 890 kronor i gåvoskatt. Då föreningen vid den tiden icke hade så stort belopp disponibelt, måste beloppet upplånas i bank mot 4 % ränta. I andra fallet hade SKF skänkt 30 000 kronor till Hofors folketshusförening. För att kunna erlägga den å gåvan belöpande skatten, 6 680 kronor, hade föreningen nödgats upptaga ett lån, för vilket styrelsen måst gå i borgen.

För att undgå gåvoskatt hade föreningarna under senare år sett sig nödsakade att lämna kommuner och enskilda företagare andelar som vederlag för mottagen gåva. Vederbörande givare hade emellertid i allmänhet ingen särskild önskan att så skedde, liksom givarna icke heller i regel hade någon förståelse för att deras gynnande av ifrågavarande allmännyttiga företag skulle utgöra skatteobjekt för staten. Gåvogivarna föreskrev också oftast, att medlen oavkortade skulle användas för angivna ändamål och icke disponeras för bestridande av skatter eller till andra ting.

Ideella eller ekonomiska föreningar, vilka tillhandahölle allmänna samlingslokaler, bestode i regel av medlemmar, som icke på minsta sätt erhöle någon ekonomisk fördel av sitt medlemskap. I stället vore medlemskapet oftast förbundet med ekonomiska förpliktelser för lokalens underhåll och vård; förpliktelser, vilka icke sällan bleve så betungande, att nödvändiga förbättringar på lokalerna bleve eftersatta. Kommunernas och de enskilda företagarnas insatser komme i sådana situationer ofta till hjälp. Men såsom ovan antytts hämmade tillämpningen av gällande bestämmelser om gåvoskatt betydelsen av de insatser, som utomstående intresserade sålunda gjorde. Det förtjänade framhållas, att därest sådan lättnad i tillämpningen av nämnda författning kunde erhållas, att föreningar, som tillhandahölle allmänna samlingslokaler, kunde befrias från gåvoskatt på samma sätt som t. ex. stiftelse eller sammanslutning, som hade till huvudsakligt ändamål att främja allmännyttiga ändamål, komme detta utan tvevel att medverka till ett ännu större intresse för att särskilt företagare skulle ekonomiskt stödja de samlingslokaläggande föreningarna. Då de allmänna samlingslokalerna vore av avgörande betydelse för vårt lands demokratiska samhällsskick, såsom det nu uppbyres av folkrörelserna, måste de sammanslutningar, vilka tillhandahölle nämnda lokaler, med fullt fog anses främja sådana allmännyttiga ändamål, som avsåges i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt, och sålunda jämställas med flera av de stiftelser och sammanslutningar, vilka enligt paragraferna 3 och 38 förordningen om arvsskatt och gåvoskatt vore befriade från skatt på gåva. Då emellertid ingen medlem av samlingslokaläggande förening borde gynnas genom att föreningen som sådan erhöle befrielse från gåvoskatt, syntes det motionärerna lämpligt, att som villkor för befrielse från gåvoskatt stadgades att samlingslokaläggande förening under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar.

Efter därom i grundlagsenlig ordning framställd begäran har utskottet emottagit yttranden över motionerna av överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Skaraborgs, Kopparbergs och Västernorrlands län samt Folketshusföreningarnas riksorganisation och Bygdegårdarnas riksförbund.

Överståthållarämbetet har anfört bland annat följande:

»Överståthållarämbetet är av den uppfattningen, att tillhandahållandet av allmänna samlingslokaler är att hänföra till sådant allmännyttigt ändamål, som enligt förenämnda författningsrum utgör en betingelse för skattefrihet. I enlighet härmed torde folketshusföreningarna redan enligt nu gällande bestämmelser vara befriade från gåvoskatt, såvida deras samlingslokaler kunna betraktas såsom allmänna. Samma torde förhållandet vara beträffande s. k. bygdegårdsföreningar och liknande organisationer.

Frågan huruvida de lokaler, som innehavas av folketshusföreningarna, hava karaktär av allmänna samlingslokaler har blivit prövad i annat sammanhang. Enligt 15 § nöjesskatteförordningen åtnjutes viss befrielse från nöjesskatt för nöjestillställning, som anordnats av organisation, under förutsättning bland annat att denna har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal. Regeringsrätten har vid tillämpningen av nämnda författningsrum i regel bedömt folketshusföreningarnas samlingslokaler såsom icke allmänna.

Överståthållarämbetet, som är ense med motionärerna om det otillfredsställande i att gåvoskatt uttages i fall som av motionärerna avses, har i princip icke något att erinra mot en författningsändring till vinnande av motionärernas syften. På sätt följer av vad överståthållarämbetet ovan framhållit, är emellertid för sådant ändamål den föreslagna författningstexten ej tillfyllest.»

Länsstyrelsen i Malmöhus län har framhållit, att länsstyrelsen i princip knappast hade något att erinra mot motionärernas förslag. Länsstyrelsen funne det emellertid tveksamt, om en lagändring på detta område borde göras utan närmare utredning. Det vore svårt att överblicka, huruvida den föreslagna lagändringen helt stode i överensstämmelse med grunder, som vid en mera allmän översyn av lagstiftningen på detta och angränsande områden visade sig bärande. Skulle förslaget upphöjas till lag, ansåge länsstyrelsen nödvändigt med anmälningsskyldighet för och kontroll av förening eller stiftelse, som genom gåva eller testamente erhållit visst belopp av icke alltför obetydlig storlek, förslagsvis 5 000 kronor. Det skulle till och med kunna ifrågasättas, huruvida icke i föreningens stadgar borde inrymmas en bestämmelse, som förbjöde all utdelning till medlemmarna.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har anfört, att länsstyrelsen funne övervägande skäl tala för skattefrihetens utsträckande jämväl till förening och stiftelse, som hade till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal. Såsom förutsättning för skattefrihet borde stipuleras, att stiftelsen eller föreningen icke dreve någon omfattande ekonomisk verksamhet (exempelvis kaféörelse, uthyrning av affärs- och bostadslägenheter) utan hade till huvudsaklig och egentlig uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal samt att lokalerna stode till mera allmänt förfogande för olika sammanslutningar.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ansett sig icke kunna tillstyrka att befrielse från gåvoskatt medgäves i de i motionerna åsyftade fallen. Det

vore enligt länsstyrelsens mening svårt för att icke säga omöjligt att särskilja olika arter av användning av en samlingslokal. Uthyrning av samlingslokaler i rent förtjänstsyfte förekomme i mycket stor omfattning, och även om en lokal vid tillkomsten huvudsakligen avsåges för allmännyttiga och ideella syften, kunde den sedermera komma att utnyttjas kommersiellt. Frågan om befrielse från gåvoskatt syntes ock böra prövas i samband med spörsmålen om fastighetsbeskattning av offentliga samlingslokaler och om inkomstbeskattning av ägare till sådana lokaler.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har av principiella skäl avstyrkt bifall till motionerna, enär desamma innebure, att vissa sammanslutningar — om än aldrig så allmännyttiga — med syfte att i sin verksamhet jämväl tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen skulle befrias från skattskyldighet för gåva.

Folketshusföreningarnas riksorganisation och Bygdegårdarnas riksförbund ha tillstyrkt bifall till motionerna.

Utskottet. Enligt 3 § i gällande förordning om arvsskatt och gåvoskatt åtnjuta staten samt vissa stiftelser och sammanslutningar med i hög grad allmännyttigt ändamål befrielse från såväl arvsskatt som gåvoskatt. Från gåvoskatt äro därjämte enligt 38 § samma förordning befriade kommuner och andra menigheter, hushållningssällskap ävensom stiftelser och sammanslutningar, som huvudsakligen främja allmännyttiga ändamål i övrigt. Särskilt nämnas religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga och andra därmed jämförliga kulturella ändamål. Uteslutna från skattebefrielse äro dock sådana sammanslutningar för främjande av allmännyttiga ändamål, som ha till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen.

Under förarbetena till arvsskatteförordningen anfördes såsom skäl för den skattefrihet, som medgavs för gåvor till allmännyttiga ändamål, att det i statens intresse låge vikt vid att företag, som verkade för sådana ändamål, bleve tillgodosedda genom frivilligt understöd och att det med skäl kunde befaras, att en beskattning skulle härutinnan verka avhållande.

I de förevarande motionerna har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 38 § arvsskatteförordningen, att förening eller stiftelse, som har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal, befrias från skattskyldighet för gåva. Såsom villkor för skattebefrielse förutsättes dock skola gälla, att samlingslokaläggande förening under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar.

Enligt utskottets mening är tillhandahållandet av allmänna samlingslokaler en ur samhällets synpunkt angelägen och betydelsefull uppgift. Samhällets intresse för denna verksamhet har för övrigt kommit till uttryck genom 1942 års lagstiftning om bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler. Utskottet kan fördensskull i princip ansluta sig till den uppfattningen, att tillhandahållandet av allmänna samlingslokaler är att hänföra till sådant allmännyttigt ändamål, som bör privilegieras i gåvoskattehänseende.

Av motiveringen för det i de förevarande motionerna framlagda författningsförslaget framgår, att motionärerna med sin framställning närmast åsyftat, att från beskattning skulle undantagas gåvor till folketshusföreningar och liknande organisationer. I flera av de avgivna remissyttrandena ha betänkligheter yppats mot den av motionärerna föreslagna gränsdragningen mellan skattefria och skattskyldiga rättssubjekt. Sålunda har bl. a. påpekats, att skattefrihet skulle ifrågakomma för gåvor till föreningar, vilka jämte syftet att tillhandahålla samlingslokaler även dreve ekonomisk verksamhet utan att garantier föreläge för att gåvorna komme den ideella delen av verksamheten till godo. Vidare har ifrågasatts, huruvida det icke för skattefrihet vore erforderligt att uppställa det villkoret, att föreningens stadgar förbjöde all utdelning till medlemmarna. Slutligen har i ett remissyttrande framhållits att regeringsrätten vid tillämpningen av 15 § nöjes-skatteförordningen — enligt vilket författningsrum viss befrielse från nöjes-skatt åtnjutes för nöjestillställning, som anordnats av organisation under förutsättning bl. a. att denna har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal — i regel bedömt folketshusföreningarnas samlingslokaler såsom icke allmänna, varför den i motionerna föreslagna författningstexten ej vore tillfyllest till vinnande av motionärernas syfte.

För egen del vill utskottet uttala, att utskottet finner de av motionärerna anförda synpunkterna för medgivande av skattefrihet för gåvor till förening eller stiftelse, som har till uppgift att tillhandahålla allmän samlingslokal, i och för sig beaktansvärda. Emellertid är utskottet icke övertygat om att genom ett bifall till motionerna skulle vinnas den reglering på ifrågavarande område, som motionärerna uppenbarligen åsyftat. De över motionerna avgivna yttrandena ha även ådagalagt att en utvidgning av skattefriheten enligt motionärernas förslag skulle giva upphov till vissa problem i fråga om gränsdragningen mellan skattefria och skattskyldiga rättssubjekt, vilkas lösande torde nödvändiggöra mera ingående överbåganden än som kunna ifrågakomma på grundval av det av utskottet förebragta utredningsmaterialet. Utskottet är sålunda icke berett att redan nu taga ställning till den föreliggande frågan utan får för sin del förorda, att densamma göres till föremål för närmare utredning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 108 av herr Gustaf Karlsson m. fl. samt II: 109 av herrar Nilsson i Landskrona och Larsson i Luttra i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i det avseende, som berörts i detta betänkande, samt för riksdagen framlägga de förslag, som må av utredningen föranledas.

Stockholm den 18 april 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, Gustaf Elofsson, Velander, Heüman, Franzon, Niklasson, Wehtje och Falk samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Sandberg, Jonsson i Skedsbygd, Kristensson i Osby, Sundström, Nilsson i Kristinehamn, Persson i Svensköp, Edström och Allard.
